

MILSTOLPEN

Österåkers Hembygdsförening

Nr. 3 – maj 2020

Ordförande har ordet

Vinter och vår på annat vis.

Mycket eller lite har hänt under dessa fyra månader som gått av år 2020.

Den styrelse som tog över vid årsskiftet kunde väl föga ana vad som komma skulle. Ja visst, ekonomifrågor och andra styrelsefrågor var vi ju beredda på.

Nu kom omvärlden in i vår vardag med munskydd och karantän. Ja detta begränsar ju hela ens vardag och inte minst ÖHF:s verksamhet som ju bygger på gemenskap i alla former.

Det första som hände var att vi ställde in invigningen av den nya utställningen i hembygdsmuseet. Den 19 april skulle vi ha haft vårt årsmöte, årsmöteshandlingar var utskickade, men även det fick ställas in. Vi har ännu inte beslutat om nytt datum - vi får se tiden an och återkommer med information senare.

Sedan har vi stängt såväl hembygdsmuseet som skolmuseet för besök. Glädjande nog fortsätter arbetet med renoweringen av Stenhagens handel, det sker med en liten men arbetsstark styrka. Samtidigt snyggar vi till Hembygdsmuseet invändigt och icke att förglömma, dess trädgård sköts föredömligt bra till allas belåtenhet.

Uthyrningen av Vita huset har totalt kommit av sig, alla bokningar försvinner och därmed också ekonomin. Alla aktiviteter i parken där vi kan skapa ekonomi ställs in, (i samråd med kommunens ansvariga). Det gäller alltså Valborg, Nationaldagsfirandet och även midsommarfirandet.

Ja vad händer nu då? Jo vi har ju en mycket bra och nära kontakt med kommunen vilket möjliggör samtal gällande just ekonomiska frågor.

Vi har beskrivit föreningens situation och så får vi vad som kan komma ut av detta, förhoppningsvis kan det rendera en del pengar till vår hjälp.

Glädjande nog får vi in nya medlemmar i en jämn takt vilket inte har varit fallet på ett tag. Så har du kraft och lust, försök att öka på med fler nya medlemmar, det stärker föreningens ekonomi och handlingskraft.

Håll hela tiden utkik på ÖHF:s hemsida för aktuell information.

PS Vi fortsätter att aktivt medverka i arbetet på Biskopstuna DS.

Bo Hedenstedt

”Skeenden i Österåkers historia” - den nya temautställningen i Hembygdsmuseet

I vårt hembygdsmuseum vid Stenhagsvägen har under de senaste 13 åren olika temautställningar avlöst varandra, hittills sex stycken. Nu, i vår, var det dags igen. ”Hus i Österskär” skulle ersättas av en utställning som vi gett namnet ”Skeenden i Österåkers historia”. Invigningen skulle förrättas av Kultur- och Fritidsnämndens ordförande Arne Ekstrand och var planerad till den 27 mars. Den fick, dessvärre, ställas in till följd av risken för spridning av coronaviruset. Hembygdsmuseet och Skolmuseet är också tills vidare stängda för besökare.

Arbetet på den nya utställningen inleddes för drygt ett år sedan. I den arbetsgrupp som då bildades ingick, förutom jag själv, Hans Rockberg och Björn Pålhammar. Senare utökades gruppen med Carl-Göran Backgård, Lars Valentin och Ingemar Jansson. Vi hade ett flertal möten där ideer om teman, texter och bilder diskuterades flitigt.

Hembygdsföreningens bildarkiv är fantastiskt! Vad skulle vi ta med, arbetsmaterialet var ju så omfattande? Vi landade så småningom i att under 14 rubriker lyfta fram det vi tyckte vara intressanta skeenden i Österåkers historia från forntid till nutid. Här är några rubriker:

- Förhistorisk tid – de första invånarna
- Befolkningen växer – järnåldern
- Högmedeltid
- Lantbruket utvecklas
- Skärgården och skärgårdsborna
- Österåker industrialiserar
- Handel och bodar
- Ungdom och idrott

Österåker i krig
Vid fyra tillfällen kan det som idag är Österåker ha utsatts för militära strids-handlingar.

Slaget vid Helge å år 1026.
På 1000-talet efter Kristi födelse gick vandringsvägen på några städer. Vårt område var viktigt med hamnar för handel och för att där fanns infarten till det vi idag kallar Långbanestrecken. Färdleden upp till Svanåkers härländ.

Danska krigsfartyg syntes utanför Västholm och om landstigning befarades, t.ex. vid Östra Rof och i Österåker. På Tomtebod och långa kasten varslades bränder och besökskoner för att förhindra en annan landgång mot Svanåker. Nå gick danskarna bak och låg, inte långt bort, bränder bröt ut väster om freden i Knäred 1643.

Ryssarna härjar i skärgården

Strider om Biskopstuna
Under 1400-talet strids har en riklig an- kamp mellan de danska kongerna, som ville behålla Katmarunionen, och unionsmotståndarna i Sverige. Vid denna tid var Biskopstuna en dansk- lande. Åkebjörnsdrottningen Biskopstuna, skildrade de danska- zingarna. **Sten Sture d.ä. inföll därför år 1497 Biskopstuna** som ett led i kampen om svensk självständighet. Bergen försökte inte och hade snarare till- baka av danskarna. Under de följande 100- årens tid var Biskopstuna en dansk- lande. Under Gustav Vasas befrielsekrig 1523 besegrades danska trupper i vad som heter Garna kyrka och förlorade länns Carolska. Biskopstuna intogs slutligen.

Den ryska eskadern delades vid Söderarna. Den hade varit i Söderåker i skärgården under ett år. Den hade varit i Söderåker under ett år. Den hade varit i Söderåker under ett år. Den hade varit i Söderåker under ett år.

Kalmarskriget 1658
År 1658 förlorade Danmark Sverige krig. Sten Sture d.ä. inföll därför år 1497 Biskopstuna som ett led i kampen om svensk självständighet. Bergen försökte inte och hade snarare tillbaka av danskarna. Under de följande 100- årens tid var Biskopstuna en dansk- lande. Under Gustav Vasas befrielsekrig 1523 besegrades danska trupper i vad som heter Garna kyrka och förlorade länns Carolska. Biskopstuna intogs slutligen.

Vi hoppas på ett nytt invigningstillfälle för utställningen någon gång i höst. Vi ser fram mot detta. Välkomna då!

Jörgen Thulstrup
Ordf. i museigruppen

Ett besök på skolmuseet

Den första söndagen i Mars, då skolmuseet var öppet, åkte jag dit för att beskåda museet som ligger i Tingshuset en trappa upp. Jag har varit där några gånger, men nu var jag nyfiken på vad damerna i "skolkommittén" hittat på. Jag hade hört att vissa ändringar hade gjorts. När jag kom uppför trappan, smet jag in åt vänster. När jag var där sist, var hela rummet fyllt med arbetsobjekt och det var knepigt att nå lärarinnas rum. Nu var det ett helt annat rum. Man trodde det inte var samma rum och man nådde med lätthet lärarinnans rum, som var mycket trevligt inrett. När jag lämnade rummet måste jag stanna till i "mellanrummet" och titta på alla trevliga saker som gick att beskåda. Jag tog några bilder, men det är svårt att fånga stämningen på fotografierna, så jag tycker att ni som inte har varit där i år rekommenderar jag att besöka skolmuseet någon söndag, då det är öppet.

Björn Pålhammar, besökare.

Graven på Norrö

De som kom ihåg, att vi förra året, vid den här tiden startade slyröjningen och "befriade" Graven på Norrö. Vi hann inte riktigt med att sly-röja hela området förra året, så nu är det dags att ta nya tag.

Några rubriker kanske verkar utmanande, t.ex. Österåker i krig, När Sverige styrdes från Österåker, Österåkers kommuns födelse, men detta är avsiktligt. Rubrikerna skall väcka intresse, stimulera till att studera texter och bilder samt vara uppslag till diskussioner.

Vi har börjat med att såga upp de stora träden som blåst omkull och blockerat bl.a. den övre platån och slänten mot Långhundraleden. J-O F började angripa träden och skivade upp dessa i lagom bitar, så att de gick att lasta på kärra. Jag angrep slånbärsbuskaget utmed Blå leden. Det blev en hård kamp mellan mig och törnebuskaget. När jag "slogs" mot växtligheten kom jag att tänka på sagan om Törnrosa och fick en vision om hur prinsen fick kämpa för att nå fram till Törnrosa. (Jag undrar vad han hade för motorsåg.) Jag kom aldrig fram till något slott eller Törnrosa, men min belöning blev några vackra Gullvivor. Kanske min prinsessa heter Gullan?

Tillbaka till J-O F:s kamp med trädet i slänten mot Långhundraleden. Självklart var det han som segrare.

När vi röjt undan trädet hittade vi en ny rund stensättning som jag fotade. Vad duktigt av inlandsisen att lägga stenarna i ringformationer (ironi). Trädet uppe på platån kapades upp och platån var befriad. Folk som kommer förbi, tycker det blivit som en park.

(kanske vi skulle döpa den till Tage-parken?) Om man nu kommer till gravområdet/parken så har man, om solen skiner, sol från tidig morgon till sena kvällen, och den skiner då på Graven på Norrö.

Besök i "parken" rekommenderas av Lennart, Jan -O och jag Björn Pålhammar.

Vad händer i Stenhagens Handel?

Som överallt runt om oss, måste även vi vara försiktiga eftersom vi befinner oss i riskgruppen +70. Vi har bestämt att bara vara två i huset, när vi fixar där. Men vi saknar så klart våra arbetskamrater, men som tur är har vi "våra tjejer", som tittar in till oss på behörigt avstånd med uppmuntrande ord. Fredagsfiket intar vi tillsammans utomhus på förstutrappan.

Men vad gör vi? Vi arbetar vidare med finrummet. Det börjar ta form. Nu har vi monterat nya vedkaminen, som skall värma upp rummet om elen försvinner. Vi börjar tro att det inte fanns någon kakelugn från början, utan rummet värmdes upp av en vedkamin, som stod i hörnet (kanske den vi hittade under trappen, men som var sönderrostad). Att hitta en vedkamin som skulle passa, var inte så enkelt som man kanske tror. Vi vill ha en kamin som påminner om den vi hittade, och som skulle ha samma anslutning som slangen i skorstenen, och vara från slutet 1800-tal eller början på 1900-talet. Vi hittade en i Östersund som passade våra krav. Sedan var det bara att vänta tills den kom med godsbilen. Den såg bra ut och bars in i rummet. Sedan började jakten på ett "avgasrör" som skulle passa mellan vedkaminen och slangen i skorstensstocken.

Efter många funderingar och prover, blev Eddy nöjd och jag fick Tom att tillverka röret. Efter mycket svetsarbete i rostfritt blev den bra, och monteringen kunde utföras till belåtenhet. Tack Tom.

Men vi får inte hoppa över påsken. Det pyntades i vårt fönster med hare och ägg. En påskkäring flög förbi på sin kvast med kanna och katt bakpå kvasten. Som tur var hade jag kameran med mig och kunde ta en bild innan hon flög vidare till Blåkulla. Tur att jag fick en bild på henne, annars hade ingen trott på mig. Nu när kaminen är på plats, firade vi det med att öppna alla fönsterluckor och dörrar för att hälsa våren välkommen.

Hälsningar från oss i Stenhagen.
Text och bild Björn Pålhammar

Bildgåtan

Denna bro finns någonstans i Österåker. Om du vet var, maila ditt svar till mail@milstolpen.org
Bokpris till först rätt inkomna svar.

Tavla på villovägar

I tidigare Milstolpar har jag berättat om en försvunnen tavla från Ytterby gruva. Intendenten Erik Himmelstrand vid Vaxholms Fästnings Museum har haft vänligheten att skanna originalet, ett foto på kartong, ursprungligen skänkt av en hr Sture Ljunggren, numera avliden.

Bilden är nu utskriven och inramad. Jag gjorde sedan en biltur i vårvädret till Rimbo där Rolf Waerner, ägaren till den förlorade tavlan

bor, för att överlämna tavlan (på behörigt corona-avstånd). Slutet gott – allting gott.

Text och foto: Lars Valentin

ÖSTERÅKERS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

Centralvägen 55 184 32 ÅKERSBERGA
Telefon (svarare): 08-540 67980

Plusgirokonto 9814-5

Bankgiro 5632-8511

mail@milstolpen.org

Hemsida: www.milstolpen.org
eller

www.hembygd.se/osteraker

facebook.com/osterakershembygdsforening/

Lösningar till Krypto nr 19:

ÅNGBRYGGERIET

ÅKERS KANAL

PILSNERSVAGDRICKA

HÄST OCH VAGN

JOSEF BERGGREN (startade bryggeriet)

MELIN & SÖNER (hade verksamhet här)

ERNST ROLF (ägde huset en tid)

AB CALUX (hade verksamhet här)

GRAMMOFONSKIVOR (tänkt att tillverkas här)

Vinnare (av 39 insända svar):

Bengt Skagersjö, Åkersberga

Thea Nilsson, Åkersberga

Kent Norin, Skärholmen

Vinnarna får var sitt ex "Kulturstigar".